

การพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยว 3 ธรรม เพื่อส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุตามวิถีชีวิต ไทยที่พอเพียง ในกลุ่มจังหวัดสกล

Development of Tourism Management Model with Three Dharma for Wellness Tourism follow a Sufficiency Thai Lifestyle for Elderly Tourists in SANUK Province Group

รัชตาทพร บุญทอง¹, ทรงยุทธ ต้นวัน²

Ratchataporn Boonkong¹, Songyuth Tonwan²

คณะอุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสกลนคร^{1,2}

Faculty Industry and Technology, Rajamangala University of Technology Isan, Sakon Nakhon Campus^{1,2}

ratchataporn.bo@rmuti.ac.th¹, songyuthtonwan@hotmail.com²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยว 3 ธรรม เพื่อส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุตามวิถีชีวิตไทยที่พอเพียง ในกลุ่มจังหวัดสกล โดยทำการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพตามวิถีชีวิตไทยที่พอเพียง ในแหล่งท่องเที่ยว 3 ธรรม (ธรรมะ ธรรมชาติ วัฒนธรรม) ของกลุ่มจังหวัดสกล (สกลนคร นครพนม มุกดาหาร) ด้วยวิธีการวิจัยแบบผสมผสาน โดยนำแบบสอบถามไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ได้แก่ นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ที่มาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว 3 ธรรม ครบทั้ง 3 จังหวัด จำนวน 100 คน และนำข้อมูลมาประมวลผลโดยใช้โปรแกรมการวิเคราะห์ทางสถิติ ร่วมกับการสนทนากลุ่มกับผู้แทนสถานพยาบาลที่มีบริการทางการแพทย์ที่เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ผู้แทนหน่วยงานภาครัฐและผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว จำนวน 32 คน เพื่อหาแนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยว ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มจังหวัดสกลมีภูมิศาสตร์และวัฒนธรรมใกล้เคียงกัน สถานที่ท่องเที่ยวล้วนแล้วแต่มีศักยภาพเพียงพอที่จะนำมาเชื่อมโยงเป็นเส้นทางท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพได้ เมื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพตามวิถีชีวิตไทยที่พอเพียงของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ในแหล่งท่องเที่ยว 3 ธรรม กลุ่มจังหวัดสกล พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลมากที่สุด คือ มาตรการป้องกันโรคโควิด-19 รองลงมา ได้แก่ ความปลอดภัยในการเดินทาง, ความหลากหลายของช่องทางการเดินทาง, ความสวยงามของสถานที่, ความมีชื่อเสียง, ความสะดวกสบาย ความปลอดภัยของห้องพัก, ความสะอาดและเป็นระเบียบ ตามลำดับ จึงสามารถจัดการให้เกิดรูปแบบการจัดการท่องเที่ยว 3 ธรรม เพื่อส่งเสริมสุขภาพตามวิถีชีวิตไทยที่พอเพียงได้อย่างเหมาะสมแก่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

คำสำคัญ: การท่องเที่ยว 3 ธรรม, การท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ, วิถีชีวิตไทยที่พอเพียง, นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ, กลุ่มจังหวัดสกล

Abstract

The purpose of this research was to develop of tourism management model with three dharma for wellness tourism follow a sufficiency Thai lifestyle for elderly tourists in SANUK province group. By studying, the potential to accommodate elderly tourists and factors influencing health tourism according to a sufficient Thai way of life were studied. In tourist attractions, 3 dharmas (dharma, nature, culture) of SANUK province (Sakon Nakhon, Nakhon Phanom, Mukdahan) with a mixed method. The questionnaire was used with a specific sample group, namely elderly tourists. who come to travel in the tourist attractions, 3 dharmas, complete all 3 provinces, totaling 100 people and data were processed by statistical analysis program together with focus group discussions with government agencies and tourism operators to find ways to develop a model for tourism management totaling 32 people to find guidelines for developing a tourism management model. The results of the research were as follows: the results of the survey of 3 dharma tourist attractions in SANUK province found that the geography and culture were similar. Tourist attractions all have sufficient potential to be linked as a health tourism route. When analyzing factors influencing wellness tourism according to the sufficiency Thai lifestyle of elderly tourists in the group of SANUK provinces, it was found that the most influential factors were measures to prevent COVID-19, followed by travel safety, variety of travel channels, beauty of the place, reputation, convenience and room safety, cleanliness and order, respectively. Therefore, it was able to create a 3 Dharma tourism management model to promote health according to the Thai way of life that was appropriately sufficient for elderly tourists.

Keywords: Three Dharma Tourism, Wellness Tourism, Sufficiency Thai Lifestyle, Elderly Tourists, SANUK Provinces Group

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560 - 2564) ประเทศไทยยังคงประสบภาวะแวดล้อมและบริบทของการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่อาจก่อให้เกิดความเสี่ยงทั้งจากภายในประเทศและภายนอกประเทศ อาทิ กระแสการเปิดเศรษฐกิจเสรี ความท้าทายของเทคโนโลยีใหม่ๆ การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ การเกิดภัยธรรมชาติที่รุนแรง ประกอบกับสถานการณ์ด้านต่างๆ ทั้งเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของประเทศในปัจจุบันที่ยังคงประสบปัญหาในหลายด้าน เช่น ปัญหาผลิตภาพการผลิต ความสามารถในการแข่งขัน คุณภาพการศึกษา ความเหลื่อมล้ำทางสังคม เป็นต้น ทำให้การพัฒนาในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 จำเป็นต้องยึดกรอบแนวคิดและหลักการในการวางแผนที่สำคัญ ดังนี้ (1) การน้อมนำและประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (2) คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม (3) การสนับสนุนและส่งเสริมแนวคิดการปฏิรูปประเทศ และ (4) การพัฒนาสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่และมีความสำคัญอย่างยิ่งของประเทศไทย เนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมที่สามารถสร้างรายได้ให้กับประเทศเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ดังรายงานของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาที่พบว่า ตั้งแต่ปี 2556 เป็นต้นมา อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสร้างรายได้เกินกว่า 1 ล้านล้านบาท มาโดยตลอดและในปี 2561 ประเทศไทยมีรายได้จากการท่องเที่ยว 2.94 ล้านล้านบาท และมีแนวโน้มจะเพิ่มขึ้นตามจำนวนของนักท่องเที่ยว นอกจากนี้แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560 - 2564 ยังระบุว่าอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศ

ผ่านการรับรองคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI.) อยู่ในกลุ่ม 1 | วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยธนบุรี

ไทยยังคงมีแนวโน้มเติบโตอย่างต่อเนื่อง ด้วยความหลากหลายของทรัพยากรท่องเที่ยว ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี อัญมณี ไม้ตรีของคนไทย และศักยภาพของทำเลที่ตั้ง จึงทำให้ประเทศไทยยังคงมีศักยภาพและโอกาสทางการท่องเที่ยวมากมาย ส่งผลให้การขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศดีขึ้น เนื่องจากก่อให้เกิดการจ้างแรงงาน และเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. กองวิจัยการตลาด, 2562)

เพื่อให้สอดคล้องกับแผนแม่บทเฉพาะกิจของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ด้านการท่องเที่ยวที่มีเป้าหมายพัฒนาประเทศไทยให้สามารถพร้อมรับ (Cope) ปรับตัว (Adapt) และเปลี่ยนแปลง (Transform) ร่วมกับแผนการปฏิรูปประเทศ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2564 - 2565) ที่เน้นการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวคุณภาพสูงให้เป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจโดยเน้นกลุ่มลูกค้าที่ใส่ใจสุขภาพผ่านโมเดลอารมณดี มีความสุข (Happy Model) และขับเคลื่อน Medical and Wellness Hub เพื่อสร้างความเชื่อมั่นต่อนักท่องเที่ยวกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นและชุมชน ก่อให้เกิดอุตสาหกรรมต่อเนื่อง และการจ้างงานเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ยังมีการบูรณาการร่วมกับหลักการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว (Bio-Circular-Green Economy: BCG Model) โมเดลเศรษฐกิจสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ที่มุ่งเน้นการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนโดยใช้จุดแข็ง เรื่องความหลากหลายทางชีวภาพ ความหลากหลายทางวัฒนธรรมและทุนทางปัญญา นำมาสร้างอัตลักษณ์ของการท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่ อันเป็นการยกระดับการท่องเที่ยวทั้งเมืองหลักและเมืองรองไปพร้อมกัน การท่องเที่ยวรูปแบบใหม่จะเน้นตลาดคุณภาพ สร้างมาตรฐาน ความสะดวก สะอาด ปลอดภัย โดยนำเอาเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้บริหารจัดการและดูแลทั้งนักท่องเที่ยวและทรัพยากรการท่องเที่ยว สิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ มีการจัดทำมาตรฐานการท่องเที่ยวตามขีดความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว มีการพัฒนาสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวให้สร้างสรรค์และมีอัตลักษณ์ตามแต่ละท้องถิ่น ซึ่งเมื่อทรัพยากรการท่องเที่ยวมีลักษณะการใช้อย่างถูกต้อง เหมาะสม และยั่งยืนแล้ว รายได้ของคนในชุมชนและผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวจะยั่งยืนด้วยเช่นกัน (คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ, 2564)

จากพันธกิจตามที่ได้ระบุเอาไว้ในแผนวิสาหกิจกรมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) พ.ศ. 2560 - 2564 เพื่อเป็นแนวทางการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจจากนักท่องเที่ยวชาวไทยกลุ่มตลาดเฉพาะที่นับว่าเป็นกลุ่มตลาดใหม่ที่มีศักยภาพการใช้จ่ายสูงในการเดินทางแต่ละครั้งจำนวนมาก เช่น กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มคนรุ่นใหม่ กลุ่มครอบครัวขยาย กลุ่มตลาดระดับสูง เป็นต้น โดยการนำเสนอภาพลักษณ์ความเป็นวิถีชุมชนในแต่ละจังหวัด ที่จะช่วยให้สามารถสัมผัสประสบการณ์ท้องถิ่นรวมทั้งการปรับเปลี่ยนกระบวนการทางการตลาดรูปแบบใหม่ที่สามารถจำแนกพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่มได้อย่างลึกซึ้ง เพื่อนำมาใช้เป็นส่วนหนึ่งในการสร้างรูปแบบการประชาสัมพันธ์และกิจกรรมการขายที่มีประสิทธิภาพ ในขณะที่สำรวจคุณสมบัติของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่มีช่วงอายุระหว่าง 55 - 77 ปี มีรายได้ส่วนตัวอยู่ที่ประมาณ 45,000 - 74,999 บาท คาดการณ์ว่าประเทศไทยจะมีจำนวนผู้สูงอายุมากถึง 15 ล้านคน ภายในปี 2568 นับว่าเป็นกลุ่มเป้าหมายที่ธุรกิจในอนาคตอุตสาหกรรมบริการและการท่องเที่ยวควรจับตามอง และการเตรียมความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกไว้รองรับให้มีมาตรฐาน ซึ่งนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุจะเลือกเดินทางไป ศาสนสถานเพื่อกราบไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ร่วมกับการรับประทานอาหารพื้นถิ่นในแต่ละจังหวัดที่ได้ไป มีปัจจัยพื้นฐานมาจากความต้องการที่จะรู้จักตนเองมากขึ้นในช่วงวัยเกษียณและความต้องการผ่อนคลายความเครียด (กองวิจัยการตลาด การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2562) สำหรับภาพรวมของประเทศไทยที่แสดงให้เห็นถึงการกระจายรายได้ไปในแต่ละภูมิภาคที่เป็นมูลค่า 1.29 ล้านล้านบาท พร้อมพยากรณ์ความสำเร็จที่จะเกิดขึ้นไปจนถึงปี พ.ศ. 2570 จากการประเมิน อุปสงค์ที่เพิ่มขึ้นด้วยสาเหตุการเติบโตของกลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุจำนวนเพิ่มขึ้น จากการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างประชากรไทยที่กำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ รวมทั้งโอกาสที่เกิดมาจาก

ความหลากหลายของทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและวัฒนธรรมที่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุสามารถเลือกได้ตามความต้องการ (กรมการท่องเที่ยว, 2561)

วัยสูงอายุจัดอยู่ในช่วงพัฒนาการของชีวิตแบบเสื่อมถอย มักประสบปัญหาในด้านต่างๆ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม ทางด้านร่างกายอาจเกิดการเจ็บป่วยได้ง่าย ความสามารถในการทำงานลดลง เป็นผลให้การทำกิจกรรมต่างๆ ลดลง ส่วนทางด้านจิตใจ ผู้สูงอายุต้องพบกับการสูญเสียต่างๆ เช่น การสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักทั้งคู่สมรส เพื่อน หรือญาติพี่น้องด้วยการตายจากกัน รวมทั้งการสูญเสียหน้าที่การงานอันเนื่องจากการเกษียณอายุ จากการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อจิตใจและอารมณ์ของผู้สูงอายุโดยตรงทำให้ผู้สูงอายุเกิดความรู้สึกว่าตนเองหมดอำนาจหมดความสามารถ เกิดความคับข้องใจ ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองลดลง ซึ่งมีผลกระทบต่อพฤติกรรมการดูแลตนเองและคุณภาพชีวิตในที่สุด ในทางกลับกันถ้าผู้สูงอายุยังคงได้ทำกิจกรรมที่จะช่วยให้คงไว้ซึ่งบทบาทและสถานภาพทางสังคม จะทำให้รู้สึกว่าตนเองเป็นที่ยอมรับของสังคม ยังเป็นบุคคลที่มีคุณค่าต่อสังคม ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองจัดเป็นความสามารถขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ซึ่งเป็นเสมือนอำนาจภายในตนที่จะกระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจและความเชื่อมั่นในการดูแลตนเอง อันจะทำให้ผู้สูงอายุเกิดความผาสุกหรือคุณภาพชีวิตที่ดีตามมา ผู้สูงอายุจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีได้ถ้าผู้สูงอายุรู้จักดูแลตนเอง ผู้สูงอายุที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีส่วนใหญ่จะมีการทำกิจกรรมต่างๆ เช่น กิจกรรมสันทนาการ การท่องเที่ยว และการทำงานอดิเรก (มธุรา สวนศรี, สมคิด สวนศรี และพัชรินทร์ จึงประวัตติ, 2565)

ในสถานการณ์และแนวโน้มการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของไทย พบว่า การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของประเทศไทยมีทั้งในเชิงบำบัดรักษาสุขภาพหรือเชิงการแพทย์ (Medical tourism) และเชิงส่งเสริมสุขภาพ (Wellness tourism) แต่สิ่งที่น่าสนใจของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของไทย คือ นวดไทยและสปาไทย ซึ่งแท้จริงแล้วประเทศไทยมีทรัพยากรและภูมิปัญญาไทยในการส่งเสริมสุขภาพที่สามารถจัดเป็น Wellness tourism ได้อีกหลากหลาย เพราะการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพตามความหมายของสุขภาพนั้นจะเป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวที่มีความเกี่ยวเนื่องและส่งเสริมการท่องเที่ยวรูปแบบเฉพาะกลุ่มประเภทอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (Cultural tourism) การท่องเที่ยวเชิงทำอาหาร (Culinary tourism) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ (Eco tourism) การท่องเที่ยวเชิงจิตวิญญาณ (Spiritual tourism) การท่องเที่ยวเชิงผจญภัย (Adventure tourism) และการท่องเที่ยวเพื่อบำเพ็ญประโยชน์ (คสมสิทธิ์ เกียนวัฒนา และคณะ, 2561)

อย่างไรก็ตามจากสถิติดังกล่าวทำให้เห็นแนวโน้มการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่กำลังกลายเป็นที่นิยมของคนจำนวนมากทั่วโลกที่ไม่ใช่เพียงประเทศไทยเท่านั้น โดยเฉพาะผู้สูงอายุเนื่องจากมีรูปแบบบริการที่สอดคล้องกับธรรมชาติของผู้สูงอายุ การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุทำกิจกรรมต่างๆ ในรูปแบบการส่งเสริมสุขภาพทางร่างกายและจิตใจ ความสำคัญและความจำเป็นดังกล่าวนี้ ทำให้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุตามวิถีชีวิตไทยที่พอเพียง และศึกษารวบรวมข้อมูลจากแหล่งท่องเที่ยว 3 ธรรม ในกลุ่มจังหวัดสนุก (สกลนคร, นครพนม, มุกดาหาร) ที่สามารถส่งเสริมสุขภาพนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ เนื่องจากการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเป็นกลไกหนึ่งที่ทำให้เกิดการพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ จึงต้องมีการเตรียมความพร้อมเพื่อการพัฒนาสินค้าและบริการที่เหมาะสมกับกลุ่มผู้สูงอายุที่เพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะด้านการท่องเที่ยวและการให้บริการสุขภาพในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้สอดคล้องกับทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) และยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 2 หรือที่เรียกว่ากลุ่มจังหวัดสนุก (สกลนคร, นครพนม, มุกดาหาร) ซึ่งมีวิสัยทัศน์ที่ว่า “ส่งเสริมการเกษตรด้วยนวัตกรรม ท่องเที่ยว 3 ธรรม เชื่อมโยง 3 ประเทศ มุ่งพัฒนาเศรษฐกิจสู่อาเซียน” จุดเน้นยุทธศาสตร์ของการพัฒนากลุ่มจังหวัดสนุก คือ การท่องเที่ยวที่ตนเอง

โครงการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว 3 ธรรม ในพื้นที่กลุ่มจังหวัดสนุก โดยเพิ่มรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ ตามแบบวิถีชีวิตไทยที่พอเพียง เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น

เป็นการสร้างประโยชน์แก่ผู้ประกอบการและความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว และเพื่อเตรียมความพร้อมสู่การพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมผู้สูงอายุได้ อย่างมีคุณภาพและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพตามวิถีชีวิตไทยที่พอเพียง ของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในกลุ่มจังหวัดสนุก
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยว 3 ธรรมชาติ เพื่อส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุตามวิถีชีวิตไทยที่พอเพียง ในกลุ่มจังหวัดสนุก

นิยามศัพท์

การท่องเที่ยว 3 ธรรมชาติ หมายถึง การท่องเที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ การท่องเที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และการท่องเที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และการท่องเที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

การท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ หมายถึง การเดินทางไปท่องเที่ยวเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ เพื่อพักผ่อนหย่อนใจ แล้วจึงจัดสรรเวลาส่วนหนึ่งมาทำกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ

วิถีชีวิตไทยที่พอเพียง หมายถึง รูปแบบการดำเนินชีวิตตามขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมไทย ที่อยู่บนพื้นฐานของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งประกอบไปด้วย ทางสายกลาง (ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดี) ร่วมกับการมีความรู้ และคุณธรรม

นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ หมายถึง บุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป เป็นผู้เดินทางไปอยู่ในสถานที่อันมีใช้ที่พำนักถาวรของตน ซึ่งเป็นการเดินทางไปอยู่ชั่วคราว เป็นการเดินทางโดยสมัครใจ ด้วยวัตถุประสงค์ใดๆ ก็ตามที่มิใช่การไปประกอบอาชีพหรือหารายได้

กลุ่มจังหวัดสนุก หมายถึง กลุ่มจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบไปด้วยจังหวัดสกลนคร จังหวัดนครพนม และจังหวัดมุกดาหาร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบการจัดการท่องเที่ยว 3 ธรรมชาติ เพื่อส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุตามวิถีชีวิตไทยที่พอเพียง ในกลุ่มจังหวัดสนุก ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methodology) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quality Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านพื้นที่ สำหรับการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตด้านพื้นที่ คือ แหล่งท่องเที่ยว 3 ธรรมชาติ (ธรรมชาติ, วัฒนธรรม) ในกลุ่มจังหวัดสนุก (สกลนคร, นครพนม, มุกดาหาร)

ขอบเขตด้านเนื้อหา ประกอบด้วยการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพตามวิถีชีวิตไทยที่พอเพียง ของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในแหล่งท่องเที่ยว 3 ธรรมชาติ กลุ่มจังหวัดสนุก และเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพตามวิถีชีวิตไทยที่พอเพียง ของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในกลุ่มจังหวัดสนุก

ขอบเขตด้านระยะเวลา ระยะเวลาในการเก็บข้อมูลศึกษา ระหว่าง กุมภาพันธ์ 2564 ถึง กุมภาพันธ์ 2565

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1. การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรเป็นนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่มาท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพตามวิถีชีวิตไทยที่พอเพียง ในแหล่งท่องเที่ยว 3 ธรรมชาติ กลุ่มจังหวัดสนุก จากนั้นเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive

Sampling) ตามเกณฑ์ที่กำหนด ซึ่งเป็นผู้สมัครใจยินยอมให้ข้อมูลในการตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยจึงได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการเลือกกลุ่มตัวอย่าง คือ เป็นนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ที่มีประสบการณ์ท่องเที่ยวครบทั้ง 3 จังหวัดในกลุ่มจังหวัดสนุก (สกลนคร, นครพนม, มุกดาหาร) จำนวน 100 คน

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ การวิจัยเชิงคุณภาพในครั้งนี้จะทำการศึกษาข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนหน่วยงานภาครัฐด้านการท่องเที่ยว และผู้แทนสถานพยาบาลที่มีบริการทางการแพทย์ที่เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ จำนวน 9 คน, ผู้ประกอบการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ จำนวน 23 คน ด้วยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) รวมทั้งสิ้น 32 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาเป็นแบบสอบถามที่ ครอบคลุมวัตถุประสงค์ที่ 1 คือ เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพตามวิถีชีวิตไทยที่พอเพียง ของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในกลุ่มจังหวัดสนุก โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่มาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว 3 ธรรมชาติ กลุ่มจังหวัดสนุก จำนวน 7 ข้อ มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) โดยครอบคลุมข้อมูลเกี่ยวกับ เพศ อายุ สถานภาพ การศึกษา อาชีพ และรายได้

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพตามวิถีชีวิตไทยที่พอเพียงของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ที่มาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว 3 ธรรมชาติ กลุ่มจังหวัดสนุก จำนวน 12 ข้อ มีลักษณะเป็นแบบประมาณค่า (Rating Scale)

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิด และการสร้างแบบสอบถาม

2. จัดทำแบบสอบถามตามกรอบแนวคิดที่กำหนด โดยพิจารณาถึงรายละเอียดที่ครอบคลุมถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.. นำแบบสอบถามเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหาของการศึกษา

4. ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

5. การทดสอบคุณภาพของเครื่องมือ

5.1 นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 ราย

5.2 หาค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามเป็นรายข้อในแต่ละด้าน (Discriminant Power) โดยใช้เทคนิค Item-total Correlation ซึ่งมีค่าอำนาจจำแนก อยู่ระหว่าง 0.362-0.847 ซึ่งเป็นค่าที่มีนัยสำคัญทางสถิติ .05 โดยเปิดตาราง Pearson

5.3 หาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach)

การเก็บรวบรวมข้อมูล นำแบบสอบถามไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ที่มาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว 3 ธรรมชาติ กลุ่มจังหวัดสนุก จำนวน 100 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล นำแบบสอบถามมาให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนด และทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมทางสถิติตามขั้นตอน ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่มาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว 3 ธรรม กลุ่มจังหวัดสนุกที่มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ นำมาแจกแจงความถี่ และคำนวณร้อยละ

2. ข้อมูลการปฏิบัติเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพตามวิถีชีวิตไทยที่พอเพียงของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ในกลุ่มจังหวัดสนุก มีลักษณะเป็นแบบประมาณค่า (Rating Scale) นำมาให้คะแนนโดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

มีผลกระทบมากที่สุด	กำหนดให้	5	คะแนน
มีผลกระทบมาก	กำหนดให้	4	คะแนน
มีผลกระทบปานกลาง	กำหนดให้	3	คะแนน
มีผลกระทบน้อย	กำหนดให้	2	คะแนน
มีผลกระทบน้อยที่สุด	กำหนดให้	1	คะแนน

นำคะแนนที่ได้มาหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายหาค่าเฉลี่ย ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545: 100)

ค่าเฉลี่ย	4.51 - 5.00	หมายถึง	มีผลกระทบมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	3.51 - 4.50	หมายถึง	มีผลกระทบมาก
ค่าเฉลี่ย	2.51 - 3.50	หมายถึง	มีผลกระทบปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	1.51 - 2.50	หมายถึง	มีผลกระทบน้อย
ค่าเฉลี่ย	1.00 - 1.50	หมายถึง	มีผลกระทบน้อยที่สุด

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษานี้ใช้การวิเคราะห์ด้วยสถิติ ดังต่อไปนี้

1. สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

1.1 การหาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ (Discriminant Power) โดยใช้เทคนิค Item-total Correlation

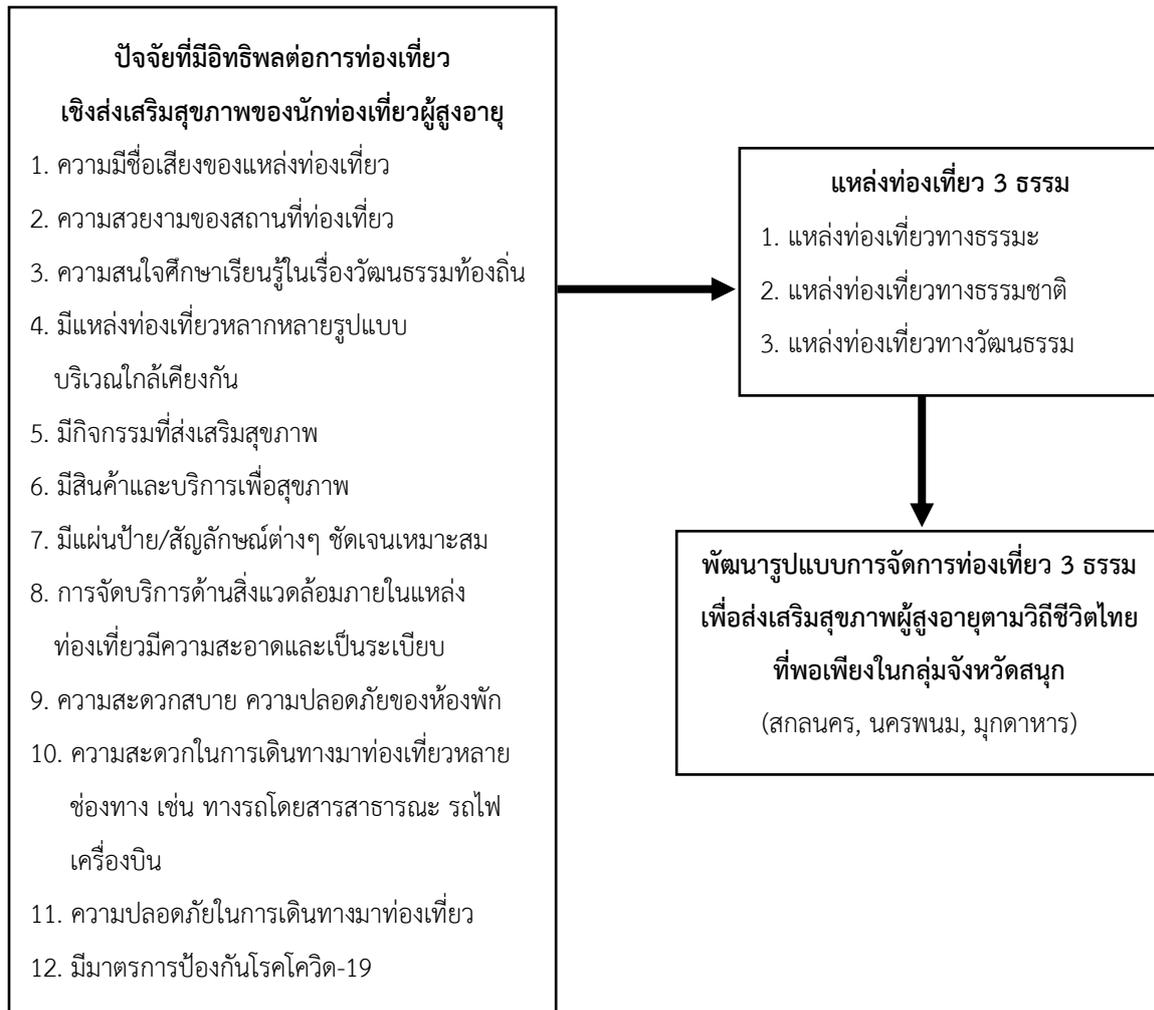
1.2 การหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient Method) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach)

2. สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง มีคำถาม 7 ข้อ เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ นโยบาย จุดเด่น จุดด้อย โอกาส อุปสรรค ศักยภาพ องค์ประกอบแหล่งท่องเที่ยว (3A) ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลสนทนากลุ่ม (Focus group) ผู้ร่วมสนทนากลุ่มเลือกอย่างเจาะจง (Purposive selected) จำนวน 32 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) แบบตีความและสรุปข้อมูล สำคัญจากการสนทนากลุ่ม รวมทั้งระหว่างการศึกษา วิเคราะห์ความพอเพียงของข้อมูลซ้ำๆ เพื่อค้นหาข้อมูลเพิ่มเติมจนพอเพียง ถอดข้อความจากเครื่องบันทึกเสียงมาตรวจสอบอย่างเป็นระบบ อ่านเพื่อทำความเข้าใจร่วมกับฟังเทปซ้ำเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง จากนั้นดึงข้อความที่กล่าวซ้ำๆ ออกมาตีความหมายเป็นประเด็นสำคัญ (Thematic analysis) นำข้อมูลที่ได้ไปให้ผู้ร่วมสนทนากลุ่มยืนยันอีกครั้ง แล้วปรับแก้ให้ถูกต้อง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพตามวิถีชีวิตไทยที่พอเพียงของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ในกลุ่มจังหวัดสกลนคร

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ที่มาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว 3 ธรรม กลุ่มจังหวัดสกลนคร

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละของปัจจัยส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ที่มาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว 3 ธรรมชาติ กลุ่มจังหวัดสนุก

ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	108	36.00
หญิง	192	64.00
รวม	300	100.00
อายุ		
60 - 69 ปี	192	64.00
70 - 79 ปี	84	28.00
80 ปี ขึ้นไป	24	8.00
รวม	300	100.00
สถานภาพ		
โสด	15	5.00
สมรส	222	74.00
หม้าย/หย่าร้าง/แยกกันอยู่	63	21.00
รวม	300	100.00
ศาสนา		
พุทธ	282	94.00
คริสต์	18	6.00
อิสลาม	0	0.00
รวม	300	100.00
ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	171	57.00
ปริญญาตรี	75	25.00
ปริญญาโท	42	14.00
ปริญญาเอก	12	4.00
รวม	300	100.00
อาชีพ		
เกษียณอายุ	99	33.00
ธุรกิจส่วนตัว	54	18.00
พนักงานบริษัทเอกชน	6	2.00
เกษตรกร	111	37.00
ค้าขาย/รับจ้างทั่วไป	24	8.00
พ่อบ้าน/แม่บ้าน	6	2.00
รวม	300	100.00
รายได้		
ต่ำกว่า 15,000 บาท	162	54.00
15,001 - 30,000 บาท	75	25.00
30,001 - 50,000 บาท	39	13.00
มากกว่า 50,000 บาท	24	8.00
รวม	300	100.00

จากตารางที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ที่มาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว 3 ธรรม กลุ่มจังหวัดสนุก พบว่า นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 64.0 และเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 36.0 มีอายุส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 60 - 69 ปี คิดเป็นร้อยละ 64.0 รองลงมา อายุระหว่าง 70 - 79 ปี คิดเป็นร้อยละ 28.0 และอายุ 80 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 8.0 ตามลำดับ มีสถานภาพส่วนใหญ่สมรส คิดเป็นร้อยละ 74.0 รองลงมา มีสถานภาพหม้าย/หย่าร้าง/แยกกันอยู่ คิดเป็นร้อยละ 21.0 และมีสถานภาพโสด คิดเป็นร้อยละ 5.0 ระดับการศึกษาส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 94.0 รองลงมา มีระดับการศึกษาชั้นประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 6.0 ระดับการศึกษาส่วนใหญ่มีการศึกษาอยู่ในระดับต่ำกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 57.0 รองลงมา ระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 25.0 ระดับปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 14.0 และระดับปริญญาเอก คิดเป็นร้อยละ 4.0 ตามลำดับ อาชีพส่วนใหญ่มีเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 37.0 รองลงมา เกษียณอายุราชการ คิดเป็นร้อยละ 33.0 อาชีพธุรกิจส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 18.0 อาชีพค้าขาย/รับจ้างทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 8.0 ส่วนอาชีพพ่อบ้าน/แม่บ้าน และอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน คิดเป็นร้อยละ 2.0 เท่ากัน มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนส่วนใหญ่ต่ำกว่า 15,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 54.0 รองลงมา มีรายได้อยู่ระหว่าง 15,001 - 30,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 25.0 และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ระหว่าง 30,001 - 50,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 12.0 นอกจากนี้ยังพบว่า รายได้เฉลี่ยต่อเดือนมากกว่า 50,000 บาท ซึ่งเป็นรายได้ที่สูงนั้น มีเพียงร้อยละ 8.0

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพตามวิถีชีวิตไทยที่พอเพียงของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ที่มาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว 3 ธรรม กลุ่มจังหวัดสนุก

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) ของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพตามวิถีชีวิตไทยที่พอเพียงของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ที่มาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว 3 ธรรม กลุ่มจังหวัดสนุก

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ ของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1. ความมีชื่อเสียงของแหล่งท่องเที่ยว	4.55	0.57	มากที่สุด
2. ความสวยงามของสถานที่ท่องเที่ยว	4.56	0.58	มากที่สุด
3. ความสนใจศึกษาเรียนรู้ในเรื่องวัฒนธรรมท้องถิ่น	4.19	0.73	มาก
4. มีแหล่งท่องเที่ยวหลากหลายรูปแบบ บริเวณใกล้เคียงกัน	4.41	0.57	มาก
5. มีกิจกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพ	4.40	0.59	มาก
6. มีสินค้าและบริการเพื่อสุขภาพ	4.34	0.77	มาก
7. มีแผนป้าย/สัญลักษณ์ต่างๆ ชัดเจนเหมาะสม	4.37	0.70	มาก
8. การจัดบริการด้านสิ่งแวดล้อมภายในแหล่งท่องเที่ยว มีความสะอาดและเป็นระเบียบ	4.43	0.71	มากที่สุด
9. ความสะดวกสบาย ความปลอดภัยของห้องพัก	4.51	1.03	มากที่สุด
10. ความสะดวกในการเดินทางมาท่องเที่ยวหลายช่องทาง เช่น ทางรถโดยสารสาธารณะ รถไฟ เครื่องบิน	4.63	0.56	มากที่สุด
11. ความปลอดภัยในการเดินทางมาท่องเที่ยว	4.63	0.48	มากที่สุด
12. มีมาตรการป้องกันโรคโควิด-19	4.72	0.45	มากที่สุด
รวม	4.47	0.58	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 แสดงการศึกษาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) ของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด (\bar{X} = 4.47, S.D. = 0.58) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ส่วนใหญ่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ปัจจัยด้านมาตรการป้องกันโรคโควิด-19 (\bar{X} = 4.72, S.D. = 0.45) รองลงมา คือ ปัจจัยความปลอดภัยในการเดินทางมาท่องเที่ยว และความสะดวกในการเดินทางมาท่องเที่ยวหลายช่องทาง เช่น ทางรถโดยสารสาธารณะ รถไฟ เครื่องบิน, ความสวยงามของสถานที่ท่องเที่ยว, ความมีชื่อเสียงของแหล่งท่องเที่ยว, ความสะดวกสบาย ความปลอดภัยของห้องพัก และการจัดบริการด้านสิ่งแวดล้อมภายในแหล่งท่องเที่ยว มีความสะอาดและเป็นระเบียบ ตามลำดับ

ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ได้แก่ มีแหล่งท่องเที่ยวหลากหลายรูปแบบ อยู่ในบริเวณใกล้เคียงกัน, ตามแหล่งท่องเที่ยวมีกิจกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพ, บริเวณแหล่งท่องเที่ยวมีแผนป้าย/สัญลักษณ์ต่างๆ ชัดเจนเหมาะสม, มีสินค้าและบริการเพื่อสุขภาพ และความสนใจศึกษาเรียนรู้ในเรื่องวัฒนธรรมท้องถิ่น ตามลำดับ

ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยว 3 ธรรม เพื่อส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุตามวิถีชีวิตไทยที่พอเพียง ในกลุ่มจังหวัดสนุก

ทฤษฎี 3A โดย Holloway กล่าวว่า การบรรลุวัตถุประสงค์ด้านการท่องเที่ยวได้นั้น จะต้องมียุทธศาสตร์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวหลักที่สำคัญ 3 ประการ หรือ 3A ในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ประกอบด้วย 1) สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attraction) 2) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) และ 3) สิ่งอำนวยความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยว (Amenity) ซึ่งจากการศึกษาแหล่งท่องเที่ยว 3 ธรรม ในกลุ่มจังหวัดสนุก พบว่า มีศักยภาพพร้อมที่เอื้อต่อการดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว ผู้สูงอายุให้เดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างครบถ้วน ได้แก่

ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attraction) ที่ทำให้นักท่องเที่ยวสนใจเดินทางมาท่องเที่ยว กลุ่มจังหวัดสนุก คือ ความมีชื่อเสียง ความสวยงาม ของสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ รวมไปถึงวัตถุประสงค์ที่จะมาร่วมกิจกรรมยังแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมะ คือ การมาทำบุญ ไหว้พระ สักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ การได้เรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมของภาคอีสาน การได้รับประทานอาหาร ชื่อของฝากของที่ระลึกจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งปัจจุบันมีสินค้าและบริการให้นักท่องเที่ยวได้เลือกมากมาย อาทิเช่น น้ำสมุนไพร อาหารเพื่อสุขภาพ (เมนูลดหวาน เค็ม เฝ็ด เมนูปลา พืชผักสมุนไพรพื้นบ้าน ผลไม้ตามฤดูกาลประจำถิ่น) ยังแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) มีความสะดวก รวดเร็ว หลากหลายรูปแบบให้เลือกใช้บริการ รวมถึงความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน โดยเฉพาะในช่วงสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 การมีมาตรการด้านความปลอดภัย เป็นสิ่งสำคัญที่จะสร้างความเชื่อมั่นแก่นักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ เป็นอย่างยิ่ง

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยว (Amenities) ในการท่องเที่ยวทำกิจกรรมต่างๆ ความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ เช่น ทางลาด รวจับ มีห้องน้ำสำหรับผู้พิการ และป้ายบอกทางที่ชัดเจน, ห้องพักที่ถูกออกแบบมาเพื่อผู้สูงอายุ เช่น การจัดให้ผู้สูงอายุพักห้องพักที่อยู่บริเวณชั้นล่าง การจัดที่นั่งนอน หมอน เพื่อสุขภาพ, การบริการที่จอดรถที่ไม่ห่างจากแหล่งท่องเที่ยวมากนัก

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในกลุ่มจังหวัดสแกน

สรุปผลการศึกษาค้นคว้าข้อมูลทั่วไป พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุอยู่ระหว่าง 60 - 69 ปี สถานภาพสมรส ศาสนาพุทธ มีการศึกษาดำรงระดับปริญญาตรีอาชีพเกษตรกร และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 15,000 บาท

ตอนที่ 2 ข้อมูลปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพตามวิถีชีวิตไทยที่พอเพียงของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ในกลุ่มจังหวัดสแกน

สรุปผลการศึกษาค้นคว้าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพตามวิถีชีวิตไทยที่พอเพียง ของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ในกลุ่มจังหวัดสแกน พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพตามวิถีชีวิตไทยที่พอเพียง ของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ในกลุ่มจังหวัดสแกน คือ มาตรการป้องกันโรคโควิด-19 รองลงมา คือ ความต้องการความปลอดภัยในการเดินทางมาท่องเที่ยว และความสะดวกในการเดินทางมาท่องเที่ยวหลายช่องทาง เช่น ทางรถโดยสารสาธารณะ รถไฟ เครื่องบิน, ความสวยงามของสถานที่ท่องเที่ยว, ความมีชื่อเสียงของแหล่งท่องเที่ยว, ความ สะดวกสบาย ความปลอดภัยของห้องพัก และการจัดบริการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว มี ความสะอาดและเป็นระเบียบ ตามลำดับ

ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพตามวิถีชีวิตไทยที่พอเพียง ของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ในกลุ่มจังหวัดสแกน ที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ความต้องการให้มีแหล่งท่องเที่ยวหลากหลายรูปแบบ อยู่ในบริเวณใกล้เคียงกัน, ตามแหล่ง ท่องเที่ยวมีกิจกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพ, บริเวณแหล่งท่องเที่ยวมีแผ่นป้าย/สัญลักษณ์ต่างๆ ชัดเจน เหมาะสม, มีสินค้าและบริการเพื่อสุขภาพ และความสนใจศึกษาเรียนรู้ในเรื่องวัฒนธรรมท้องถิ่น ตามลำดับ

อภิปรายผล

ผลการศึกษาการพัฒนาารูปแบบการจัดการท่องเที่ยว 3 ธรรม เพื่อส่งเสริมสุขภาพ ผู้สูงอายุตามวิถีชีวิตไทยที่พอเพียง ในกลุ่มจังหวัดสแกน มีประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปราย ดังนี้

ผลการสำรวจการท่องเที่ยว 3 ธรรม ตามวิถีชีวิตไทยที่พอเพียง ในกลุ่มจังหวัดสแกน ที่มีความเหมาะสมต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ พบว่า การท่องเที่ยว 3 ธรรม (ธรรมะ ธรรมชาติ วัฒนธรรม) ซึ่งกลุ่มจังหวัดสแกน (สกลนคร นครพนม มุกดาหาร) มีภูมิศาสตร์และวัฒนธรรมใกล้เคียงกัน เป็นพื้นที่โดดเด่นด้าน 3 ธรรม คือ ธรรมะ ธรรมชาติ และวัฒนธรรม โดยเฉพาะวัฒนธรรมมีกิจกรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ ไม่ว่าจะเป็นวิถีชีวิต เทศกาล ประเพณี และกิจกรรมพิธีกรรมความเชื่อในรูปแบบฮัต 12 ครอง 14 ล้วนมีศักยภาพที่จะพัฒนาส่งเสริมให้เกิดความสนใจในหมู่ นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ โดยนำเรื่องเล่าของชุมชนในพื้นที่ อันได้แก่ ความเชื่อความศรัทธาที่มีต่อพระธาตุ ความเชื่อเกี่ยวกับภูเขานาค ศาสนสถานศักดิ์สิทธิ์ที่มีอยู่ในที่ต่างๆ ตลอดจนสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ และแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติมากมาย เช่น ทิวทัศน์ความงามของริมฝั่งแม่น้ำโขงของจังหวัดนครพนม อุทยานแห่งชาติภูผาเทิบของจังหวัดมุกดาหาร ทิวทัศน์ริมสองฝั่งหนองหารจังหวัดสกลนคร เทือกเขาภูพาน ภูลังกาและภูผายลเป็นความงดงามของ ธรรมชาติ สำหรับขนบธรรมเนียมประเพณีโดดเด่น เช่น ประเพณีไหลเรือไฟ ประเพณีแห่ปราสาทผึ้ง ประเพณีแข่งเรือยาว ไทยลาวสองแผ่นดิน และที่สำคัญการท่องเที่ยวได้ตลอดทั้งปีคือการท่องเที่ยวตามเส้นทางทำบุญไหว้พระธาตุสำคัญ 3 วัด 3 จังหวัด ได้แก่ วัดพระธาตุพนมวรวิหาร จังหวัดนครพนม วัดพระธาตุเชิงชุม จังหวัดสกลนคร และวัดภูมโนรมย์ จังหวัดมุกดาหาร สถานที่ท่องเที่ยวสำคัญของกลุ่มจังหวัดสแกนที่สามารถนำมาพัฒนาเป็นรูปแบบการจัดการท่องเที่ยว 3 ธรรม เพื่อส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุตามวิถีชีวิตไทยที่พอเพียง มีหลากหลายมากมาย ในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นแหล่งท่องเที่ยว ประเภทธรรมะ ธรรมชาติ และวัฒนธรรม ล้วนแล้วแต่สามารถจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ที่ช่วยส่งเสริมสุขภาพ

ให้แก่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ได้ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ รวมไปถึงการบริการที่ส่งเสริมสุขภาพเช่น การนวด ประคบ อบสมุนไพร การจำหน่ายสินค้าของฝาก ของที่ระลึก เช่น น้ำมันนวด ยาม่อง ยาต้มสมุนไพร ลูกประคบ ซึ่งศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของประเทศไทยนั้น ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว หมายถึง ความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวที่เอื้อต่อการพัฒนา การปรับปรุงหรือการทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลง รวมถึงความน่าสนใจของท้องถิ่นนั้นว่ามีเพียงพอที่จะดึงดูด นักท่องเที่ยวให้ตัดสินใจเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวนั้นหรือไม่ ในขณะที่การประเมินศักยภาพ หมายถึง ความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ โดยพิจารณาตามลักษณะทางกายภาพ การรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจและสังคม ด้านศิลปวัฒนธรรม ด้านธรรมชาติ ด้านการเกษตรและด้านการบริหารจัดการ (ไบเฟิร์น วงษ์บัวงาม และมุขสุดา พูลสวัสดิ์, 2556) ซึ่งผลจากการวิเคราะห์ช่องทางธุรกิจท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพในภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคใต้ และกรุงเทพมหานคร (ศิริพงษ์ ศรีใสไพร และคณะ, 2560) พบว่าแต่ละภูมิภาคมีศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่แตกต่างกัน โดยในด้านการดูแลร่างกายนั้นทั้ง 4 ภูมิภาคมี ศักยภาพในการให้บริการสปาทั่วไป (Day Spa) บริการสปาในโรงแรม (Hotel Spa) รีสอร์ท สปา (Resort Spa) โยคะบำบัด (Yoga Retreat) ศูนย์ส่งเสริมสุขภาพ (Wellness Center) บริการเสริมสวย (Beauty Salon) โรงยิม/ฟิตเนส (Gym/Fitness Center) การดูแลสุขภาพ แบบองค์รวม (Holistic Care) การล้างพิษ (Detox) และ อายุรเวช (Ayurveda) สำหรับ ภาคเหนือมีศักยภาพเด่นในด้านการให้บริการดูแลสุขภาพจิตใจและจิตวิญญาณ เช่น สมุนไพรบำบัด ดนตรีบำบัด บริการดูแลสุขภาพในชีวิตประจำวัน ได้แก่ สปา ฟิตเนส โยคะ และบ่อน้ำร้อนและ น้ำพุร้อนและ วารีบำบัด ส่วนภาคกลางมีศักยภาพเด่นในด้านที่พัก/โฮมสเตย์เพื่อสุขภาพ ฟาร์ม เกษตรอินทรีย์ แพทย์แผนไทยและสมุนไพรบำบัด ภาคใต้มีศักยภาพเด่นในด้านบริการสปา โดยมีผู้ประกอบการสปาที่มีชื่อเสียงจำนวนมาก กีฬาและการแข่งขัน ได้แก่ มวยไทย วิ่งมาราธอน ปั่นจักรยาน เพาะกาย ฟิตเนส ไตรกีฬา บ่อน้ำร้อนและน้ำพุร้อน และวารีบำบัด ส่วนจังหวัดกรุงเทพมหานคร มีศักยภาพเด่นในด้านการดูแลสุขภาพแบบคนเมือง เช่น โยคะ สปา ฟิตเนส และบริการเสริมความงามและพัฒนาบุคลิกภาพ

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพตามวิถีชีวิตไทยที่พอเพียง ของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ในกลุ่มจังหวัดสนุก พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพตามวิถีชีวิตไทยที่พอเพียง ของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ในกลุ่มจังหวัดสนุก คือ มาตรการป้องกันโรคโควิด-19 รองลงมา ได้แก่ ความปลอดภัยในการเดินทาง, ความหลากหลายของช่องทางการเดินทาง, ความสวยงามของสถานที่, ความมีชื่อเสียง, ความสะดวกสบาย ความปลอดภัยของห้องพัก, ความสะอาดและเป็นระเบียบ ตามลำดับ สอดคล้องกับการศึกษาแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ สรุปลได้ว่ากลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุเป็นกลุ่มที่ต้องให้การดูแล บริการและเฝ้าระวังความเสี่ยงด้านสุขภาพที่อาจจะรับการติดเชื้อไวรัสระหว่างการท่องเที่ยวเป็นกลุ่มพิเศษ ด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ทั่วโลก ทำให้กลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุจำนวนมากมีความกังวลเรื่องการออกเดินทางในช่วงเวลานี้ เนื่องด้วยกลุ่มผู้สูงอายุเป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยง และมีความเป็นอันตรายต่อสุขภาพอย่างมากหากได้รับการติดเชื้อ ภาครัฐและสถานประกอบการด้านการท่องเที่ยวจำเป็นต้อง เตรียมความพร้อมทุกด้าน เพื่อรองรับกลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่จะออกเดินทางท่องเที่ยวในอนาคตอันใกล้ ด้วยการปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริการเกือบทั้งหมด เพื่อสร้างความเชื่อมั่นแก่นักท่องเที่ยวว่าตนเองจะสามารถท่องเที่ยวได้อย่างปลอดภัยและปลอดภัย ดังนี้ 1) นำเสนอภาพลักษณ์ของสถานประกอบการหรือสถานที่ท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นสร้างความปลอดภัย ให้แก่นักท่องเที่ยวในทุกกระบวนการ มีการทำความสะอาด ฆ่าเชื้อโรคสถานที่ อุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ หรือจุดที่ต้องสัมผัสร่วมอย่างสม่ำเสมอ 2) ฝึกอบรมและให้ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการให้บริการนักท่องเที่ยวใหม่ทั้งหมด อาทิ การตรวจวัดอุณหภูมิของพนักงานและนักท่องเที่ยวทุกคนก่อนการเข้าสถานที่ท่องเที่ยวหรือสถานประกอบการ พนักงานและนักท่องเที่ยวต้องสวมหน้ากากอนามัยตลอดเวลาการให้บริการหรือใช้บริการ เครื่องวัดมาตรการการเว้นระยะห่างอย่างน้อย 2 เมตร ด้วยการไม่สัมผัสหรือใกล้ชิดกับนักท่องเที่ยวมากเกินความจำเป็นจนสร้าง

ความกังวลแก่นักท่องเที่ยว 3) หมั่นล้างมือเพื่อฆ่าเชื้อโรคที่อาจตกค้าง และ 4) นำเทคโนโลยีและนวัตกรรมต่างๆ มาปรับใช้ในสถานที่ท่องเที่ยวหรือสถาน ประกอบการเพื่ออำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุให้ได้รับความสะดวกสบาย และช่วยลดการสัมผัสระหว่างการใช้บริการให้มากที่สุด อีกทั้งกลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุมีความต้องการด้านความปลอดภัยของเมืองท่องเที่ยว ที่ตั้งของที่พัก แหล่งท่องเที่ยว ทางธรรมชาติ และให้ความสำคัญกับการบริการด้านความปลอดภัยของเจ้าหน้าที่เป็นสำคัญ เช่น เจ้าหน้าที่นำเที่ยวต้องควรมี ความรู้ด้านการปฐมพยาบาล มีจุดบริการด้านสุขภาพในสถานที่ท่องเที่ยว มีสิ่งอำนวยความสะดวกทางการแพทย์นอกจากนี้ กลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุเน้นการท่องเที่ยวและบริการที่มีคุณภาพและคุ้มค่าจากผู้ให้บริการทางท่องเที่ยว มักให้ความสำคัญกับความพึงพอใจเป็นหลัก และมีความยินดีที่จะจ่ายเงินเพิ่มขึ้นเพื่อแลกต่อการบริการที่ดีขึ้นเป็นพิเศษ และที่สำคัญกลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุมีความต้องการอาหารเพื่อสุขภาพ เนื่องจากสุขภาพของผู้สูงอายุจะมีความเสี่ยงใน การติดเชื้อทางด้านอาหาร และน้ำได้มากกว่านักท่องเที่ยววัยอื่นๆ ภายในแหล่งท่องเที่ยวต้องมีการนำเสนออาหารประจำ ท้องถิ่นนั้นๆ รวมทั้งการเลือกซื้อสินค้าที่ระลึกของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุจะเน้นเป็นสินค้าที่สามารถใช้เป็นเครื่องประดับบ้านได้ และราคาไม่แพง แต่ดูดี คงทน และเป็นสินค้าที่ผลิตโดยชุมชน (ชยพจน์ ลือนันต์, 2565)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

จากการวิจัย พบว่า ผู้ประกอบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ในกลุ่มจังหวัดสกล ล้วน แล้วแต่ประสบปัญหาที่ผู้วิจัยเห็นว่าควรได้รับการแก้ไข คือ ปัจจัยสำคัญที่มีผลกระทบต่อการจัดการ ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพคือ สภาพเศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะปัจจุบันที่ทั่วโลกต่างประสบกับปัญหา วิกฤตการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ส่งผลให้จำนวนนักท่องเที่ยวเข้ามา ท่องเที่ยวลดลง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

เพื่อให้ผลการศึกษาในครั้งนี้สามารถขยายต่อไปในทัศนะที่กว้างมากขึ้นอันจะเป็น ประโยชน์ในการ ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะประเด็น สำหรับการวิจัยครั้งต่อไป แนะนำให้ผู้วิจัยท่าน ต่อไปอาจทำการศึกษาค้นคว้าการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ภายหลังจากสถานการณ์โควิด -19

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ประจำปีงบประมาณ 2564 และขอขอบคุณผู้เกี่ยวข้องทุกท่าน

เอกสารอ้างอิง

- กรมการท่องเที่ยว. (2561). *แผนยุทธศาสตร์พัฒนาการท่องเที่ยว พ.ศ. 2561-2564 ของกรมการท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ: วีไอพี ก๊อปปี้ปรีน.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. กองวิจัยการตลาด. (2562). *รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวชาวไทย ที่มีศักยภาพในการใช้จ่าย ปี 2561*. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ. (2564). *แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ (พ.ศ. 2564 - 2565)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- คมสิทธ์ เกียนวัฒนา ; และคณะ. (2561). สถานการณ์และแนวโน้มการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพโลกและประเทศไทย. *วารสารกระแสวัฒนธรรม*. 19(35): 77-88.

- ชยพจน์ ลือนันต์. (2565). แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเพื่อนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา*. 17(1): 147-155.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น*. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ไบเพิร์น วงษ์บัวงาม ;และ มุขสุดา พูลสวัสดิ์. (2556). *การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร โครงการที่ได้รับ รางวัลจากการประกวดผลงานตามปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียงภาคการเกษตร ในเขตกรุงเทพและปริมณฑล*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.
- มธุรา สวนศรี, สมคิด สวนศรี ; และ พัชรินทร์ จิ่งประวัติ. (2565). การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพผู้สูงอายุจังหวัด นครนายก. *วารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่*. 23(2): 155-173.
- ศิริพงษ์ ศรีไสไพโร ; และคณะ. (2560). *ความต้องการของตลาดและศักยภาพในการรองรับการ ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของประเทศไทย*. ในรายงานสืบเนื่องการประชุมวิชาการ ระดับชาติครั้งที่ 12 เรื่อง Health and Wellness: สุขภาพและความสุขสบาย วันที่ 3 มีนาคม 2560. 591-605. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

Translated Thai References

- Department of Tourism. (2018). *Strategic Plan for Tourism Development 2018-2021 of the Department of Tourism*. Bangkok: VIP copy print. (in Thai)
- Kianwatana, K., & et al. (2018). Situations and Trends of World and Thailand Health Tourism. *Journal of Cultural Approach*. 19(35): 77-88. (in Thai)
- Leenan, C. (2022). Guidelines for managing medical tourism for elderly tourists. *Rajabhat Yala Research Journal*. 17(1): 147-155. (in Thai)
- Market Research Division Tourism Authority of Thailand. (2019). *Complete report, Tourist Behavior Study Project Thai people with spending potential in 2018*. Bangkok: Tourism Authority of Thailand. (in Thai)
- National Tourism Policy Board. (2021). *National Tourism Development Plan (2021 - 2022)*. Bangkok: Office of the Permanent Secretary for Tourism and Sports. (in Thai)
- Srisaiphrai, S., & etal. (2017). *Market demand and potential for supporting health tourism Thailand*. 12th National Level on Health and Wellness: Health And happiness, March 3, 2017. 591-605. Dhurakij Pundit University. (in Thai)
- Suansri, M., Suansri, S. and Jungprawat, P. (2022). Promotion Approach for The Elderly Health Tourism In Nakorn-nayok Province. *Rajabhat Chiang Mai Research Journal*. 23(2): 155-173. (in Thai)
- Wongbuangam, B. & Poolsawat, M. (2013). Evaluation of the Potential of Agricultural Tourism. project received Prizes from the competition for works based on the philosophy of the economy sufficiency in agriculture in Bangkok and its vicinity. Bangkok: Rajamangala University of Technology Phra Nakhon. (in Thai)
- Srisaard, B. (2017). *Preliminary research*. 10th edition. Bangkok: Suweeriyasan. (in Thai)